

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ

Η Μ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΣΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Τί γίνεται στο Σιδηρόκαστρο.—Οι άρρωστοί και ο Έσταυρωμένος, 'Η Σταύρωσις και το «μπακάμι».—Το αίμα του Χριστού και ο καλογιάννης.—Τά «σαγκουίνια».—Οι κέρνιοι σταυροί. Τά «Ζντράβι».—Τ' άνθη του Χριστού.

Τη Μεγάλη Παρασκευή, στο Σιδηρόκαστρο της Ανατολικής Μακεδονίας, όλοι στολίζουν πένθημα με πολύ γραφικά τις εξώθυρες των σπιτιών των.

Στρώνουν εκεί ένα τραπέζι με μεταξωτά ή ότι άλλο πανί ή λευκό τραπεζομάνηλο και βάζουν επάνω όλες τις εικόνες του σπιτιού. Έπίσης ανάρθουν λαμπάδες και κεριά εμπρός και το στολίζουν με άνθη, φουσκά και τεχνικά. Τοποθετούν άκομη γύρω όλες τις γλάστρες τους με τά λουλούδια, και καινε όλη την ημέρα θμιάμα.

Ο βωμός αυτός μένει εκεί εμπρός ως το βράδυ, που θα γίνει ή περιφορά του έπιταφίου.

Το βράδυ ιδίως το θέαμα των στολισμένων αλθουρωών, που είνε όλες άψιδωτές, βυζαντινές, με τις ώρες μορφές των γυναικών, που σταυροκοπούνται στο βάθος, πέρνει με όφι, έντελώς έξωτική, παράξενη, γεμάτη μυστήριο και μυστικοθεία.

Όσα σπίατα έχουν πένθος, στρώνουν μαύρα τραπεζομάνηλα, χωρίς άνθη, με μαύρες κορδέλλες στις λαμπάδες. Με μαύρα δε κρέλια σκεπάζουν μιγ μονάχα εικόνα.

Έπίσης ή πόρτα είνε άδειανή, κανείς δέν στέκει ο' αυτή και μένει γεμάτη σιωπή και θλίψη...

Σ' άλλα μέρη της Μακεδονίας, βάζουν, στο σταυρό του Έσταυρωμένου, όλην την γύχα της Μεγάλης Πέμπτης, προς τη Μεγάλη Παρασκευή, μπυκαλάκια με νερό, γιατί πιστεύουν ότι το νερό αυτό, που θα ξενυχτίη κοντά στο Χριστό, άποχτεί ιαματική ιδιότητα και γιατρεύει το καθετί, ιδίως δε τους πόνοους των ματιών.

Έπίσης στην έκκλησιά, το βράδυ της σταυρώσεως στα πόδια του Έσταυρωμένου, κοιμούνται οι άρρωστοί, για ν' άποχτήσουν την ύγεια τους.

Στά Σκόπια, υπάρχει με παράδοση, ότι το ξύλο, που βόσκαζε τά πόδια του Χριστού στο Σταυρόν, ήταν από «μπακάμι».

Το ξύλο αυτό, ήπιε όλο το θείο αίμα που έρεχε άπ' τις πληγές του Θεανθρώπου για να μη το άφηση και πέση κάτω στην γη, και πατηθή άπ' τους στρατιώτες και τον όχλο.

Ο Χριστός βλέποντας τη σοργή του ξύλου, το εύλόγησε.

Και από τότε ο χυμός, του κλαριού αυτού, που λέγεται «μπακάμι» είνε όαν το αίμα κόκκινος.

Και τά πρώτα αγά, που βάζουν την Μεγάλη Πέμπτη, οι Μακεδόνες τά βάζουν με ξύλο «μπακαμιού», τρία δε από αυτά τ' άφιερώνοννε στις άγιες εικόνες.

Τό έχουν δε σε μεγάλην άμαρτία τά πρώτα αγά του Πάσχα να βαφούν με τεχνική μπογιά και όχι με φυσική του «μπακαμιού».

Στά μέρη της Άχρίδος, έχουν την έξης ωραία παράδοση:

Όταν ο Χριστός, φορτωμένος τον Σταυρό, πήγαινε στον τόπο του μαρτυρίου, ένας έβραϊός του πέταξε ένα λιθάρι και τον χτύπησε στο μέτωπο. Μια σταγόνα αίμα ήταν έτοιμη να σιάξη από την πληγή... Ένα πουλάκι όμως, ένας «καλόγιάννης», όαν είδε τ' αίμα, έτρεξε και τό πήρε με τά φτερά του, για να μην πέση καταγής. Άλλά που να

τό βάλη; Έπήγαινε από δώ, πήγαινε από κεϊ, μα' δέν εύρισκε κατάλληλο μέρος, για του Χριστού το αίμα. Ψάχνοντας, βρόθηκε ξαφνικά, σε μιá πορτοκαλιά άνθισμένη. Σάν είδε τά άνθη της πορτοκαλιάς, λευκά, άγνά, μοχοβολιστικά, σκέφθηκε πως καλύτερο μέρος για να κόψη το θείο αίμα δέν θά βρισκε.

Και τό έβαλλε μέσα στα πορτοκαλάνια.

Από τότε τα πορτοκάλλια που γίνονται από τις πορτοκαλιές αυτές, είνε γεμάτα, από μέση μ' αίμα. Στην Έλλάδα τά πορτοκάλλια αυτά τά λένε «σαγκουίνια».

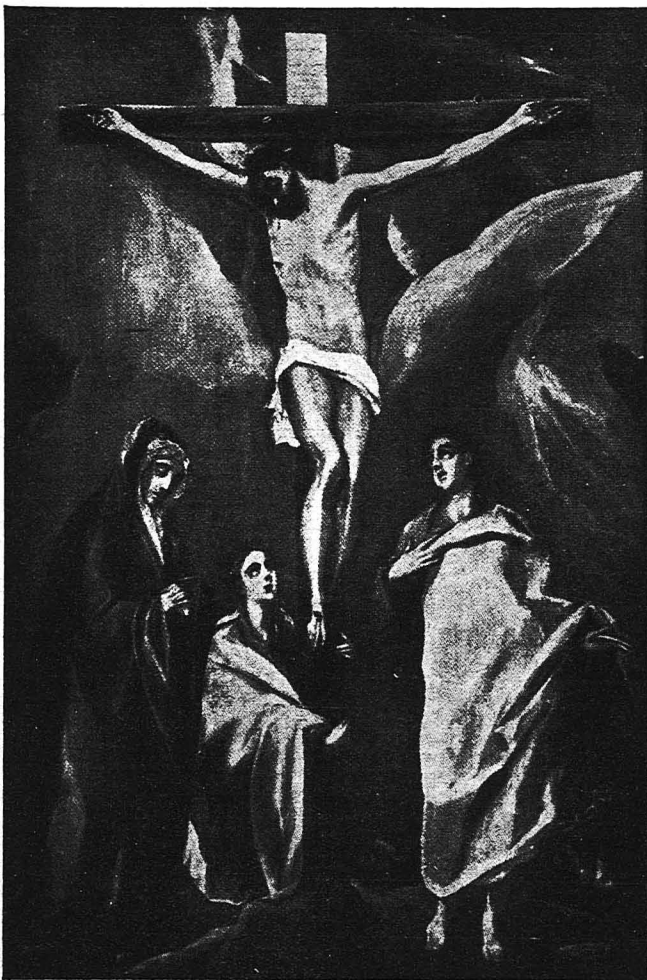
Τό περίεργο δε, για την παράδοση αυτή, που υπάρχει σε πολλά χωριά της Άχρίδος, είνε ότι, ή πορτοκαλιές είνε τελείως άγνωστες εκεί.

Και τά πορτοκάλλια τά φέρνουνε άπ' έξω.

Σε πολλά χωριά πάλι της Δυτικής Μακεδονίας, με τά κεριά, που άκολουθούν την Μεγάλη Παρασκευή τον έπιτάφιο, φκιδίνουν όαν πεθάνει κανείς, μικρούς κέρνιους σταυρούς και τους βάζουν στου νεκρού το στόμα.

Μ' αυτό, λένε, θα περάση στην Παράδεισο. Είνε τά ίδια δηλαδή τά «Χαρώνια πορθμεία» των αρχαίων!

Στη Μακεδονία άπαραίτητα για

Η Σταύρωσις

(Εικόνα του μεγάλου Έλληνος ζωγράφου Δομένικου Θεοτοκόπουλου, του περίφημου Γ' κέρβου)

στόλισμα των έπιταφία ν θεωρούνται τά πρώτα και μοχοβολιστά φύλλα κάποιου άγριου φυτού, που φυτρώνει στα βουνά και τό λένε «Ζντράβι» (ήγεια).

Είνε, ίσως, ένα είδος άγριου γερανιού.

Παιδιά, γερόντιοι και γρηές, πωλούν κάθε Μεγάλη Παρασκευή, καλάθια δλόκληρα από αυτά, έξω από τωνωνών τις πόλεις.

Κάθε νοικοκυρά, που θα πάη να προσκυνήσει το θεωρεί άπαραίτητο καθήκον της να δώση «Ζντράβι» στον έπιτάφιο και να πάη άπ' αυτόν «Ζντράβι», που τό φυλάει όλη την χρονιά, για τις άρρώστιες των μικρών ιδίως.

Έπίσης στα σπίατα, την ημέρα αυτή, εκτός των άλλων, δέν καρφώνοννε καρφι, ούτε καρφισώνοννε τίποτε με πόρη (παραμίνα).

Τά κορίτσια όμως κ' ή γυναίκες, λούζονται την ημέρα αυτή, για να έχουν το δικαίωμα να λούζονται κάθε Παρασκευή του χρόνου, χωρίς να τις πονέση το κεφάλι τους.

Στά όρεινά μέρη, ως π.χ. στο Μπαγώρι της Φλωρίνης κλπ. τά χιονολούλουδα, που βγαίνουν άφθονα, την εποχή αυτή στα βουνά, και είνε τά μόνα λουλούδια που υπάρχουν για να στολίσουν τον έπιτάφιο του 'Ιησού' τά λένε «άνθη του Χριστού» ή του «έπιταφίου».

Τά λουλούδια αυτά, πιστεύουν, ότι φέρνουν κάθε έντυχία, την όποιαν, με τη βοήθεια του Χριστού, εχόμεθα σε όλους.

Ο Μακεδονικός